

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я
ІМ. О. М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
ГО «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я»**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**ЗБІРКА ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
НАУКОВО–ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
(XX марзєєвські читання)**

Випуск 24

**24-25 жовтня 2024 р.
м. Київ**

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я
ІМ. О. М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
ГО «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я»**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

*ЗБІРКА ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
(XX марзєєвські читання)
Випуск 24*

24 - 25 жовтня 2024 р.
м. Київ

ISBN 978-617-7431-30-4

Редакційна колегія:

головний редактор – член - кор. НАМН України, д.мед.н., професор *Полька Н.С.*
заступники головного редактора –

- д.мед.н., професор *Турос О.І.*
- к.мед.н. *Рудницька О.П.*

Члени редколегії:

к.біол.н. *Михайленко П.М.*, к.мед.н. *Коблянська А.В.*, н.с. *Новохацька С.М.*,
м.н.с. *Мельченко Ю.В.*, пров. інж. *Лейких С.В.*, м.н.с. *Федоришина О.М.*

Комп'ютерна верстка, підготовка оригінал-макету:

м.н.с. *Мельченко Ю.В.*, пров. інж. *Лейких С.В.*

Адреса редколегії :

02094, м.Київ, вул. Гетьмана Полуботка (Попудренка), 50
Державна установа «Інститут громадського здоров'я
ім.О.М. Марзеєва Національної академії медичних наук України»
/ ДУ «ІГЗ НАМНУ» /

Тел./факс: (044) 513-15-28, 292-13-86   Тел.: (044) 513-71-36

e-mail: igz_konf@ukr.net

ISBN 978-617-7431-30-4

значної кількості ЗОЗ під постійними ракетними, авіаційними, артилерійськими ураженнями, що призводить до руйнації будівель та зменшення можливості їх використання.

У 69 % ЗОЗ пацієнту потрібно менше 3-х діб від звернення за меддопомогою до завершення обстеження на ТБ, у такої ж кількості закладів наявні технічні можливості для проведення швидкої ідентифікації бактеріовиділювачів, зокрема з використанням приладу «Gene Xpert». У 54,8 % ЗОЗ пацієнту необхідно менше 1-ї доби від отримання результатів з лабораторії до направлення на консультацію або госпіталізацію. У 88,1 % закладів наявний локальний маршрут пацієнта з ТБ. Кімната (майданчик) для збору мокротиння відповідно до Стандарту облаштована у 78,6 %, холодильники для його зберігання, сумки-холодильники для транспортування є у 88,1 % та 85,7 % ЗОЗ відповідно.

Екрановані УФ-опромінювачі в зонах високого ризику наявні у 71,4 % ЗОЗ.

Майже у 80 % закладів розраховується потреба в респираторах, 97,6 % мають їх 3-хмісячний запас, у 95,2 % відвідувачам з підозрою на захворювання видаються медичні маски. Слабкою ланкою через відсутність необхідного оснащення є проведення фіт-тесту, який виконується лише у 19 % закладів.

За даними вибіркового опитування працівники 97,6 % ЗОЗ ознайомлені з критеріями госпіталізації до протитуберкульозного закладу, 92,9 % – з можливостями амбулаторного лікування хворих на туберкульоз.

Відсутні за останні 3 роки нові випадки захворювань на туберкульоз та рецидиви серед працівників у 95,2 % закладів.

Отже, незважаючи на складні умови, в ЗОЗ Донецької області впроваджуються заходи з ІК ТБ, про що свідчать результати моніторингу. Основні проблеми та перешкоди до їх впровадження пов'язані з роботою ЗОЗ в зоні, наближеній до активних бойових дій. Має місце дефіцит медичних кадрів та відсутність можливості укомплектування ВІК відповідно вимог, проходження навчання їх працівниками. Проблемним є питання покращення матеріально-технічної бази, придбання необхідного обладнання, оскільки першочерговим завданням є відновлення пошкоджених воєнними діями приміщень або передислокація медичних закладів у більш безпечні місця.

THE IMPACT OF THE MARTIAL LAW ON THE SPREAD OF TUBERCULOSIS IN THE KHARKIV REGION

Litovchenko O. L., Zavgorodnia L. V., Koval S. V., Chehovska I. M.

Kharkiv National Medical University Kharkiv, Kharkiv

The martial law in Ukraine poses serious challenges to the public health, especially in frontline regions such as Kharkiv region. The armed conflict does not only aggravate the socio-economic situation, but also contributes to the spread of socially transmitted diseases, including tuberculosis (TB). Due to the difficult living conditions such as poor hygiene, undernutrition, a psychological stress and a reduced immunity – there is an increase of the population's vulnerability to TB. In addition, the reduced effectiveness of the healthcare system due to the hostilities makes controlling the epidemic situation even more difficult. These factors increase the risk of TB outbreaks, which requires urgent measures to protect public health.

The purpose of the study is to assess the impact of the martial law on the spread of tuberculosis in the Kharkiv region.

Materials and methods. The analysis is based on the epidemiological data for 2022-2023 provided by the Kharkiv Regional Centre for Disease Control and Prevention of the Ministry of Health of Ukraine. The report includes the city of Kharkiv and 27 districts of the region (the number of districts is indicated before their reorganization).

Results. At the beginning of the full-scale invasion, the TB detection and treatment became significantly more difficult. About one third of the territory of Kharkiv region was occupied. More than a million people left Kharkiv in the first months of the war, which made centralized monitoring and control of the spread of TB more difficult. Data for 2013-2023 shows a sharp decline in the TB cases at the beginning of the Russian full-scale invasion in 2022 due to the direct impact of the active hostilities.

However, already in 2023 (the first 10 months were analyzed), there was a rapid increase in the disease incidence.

The data showed that during the period of martial law, the number of recorded cases of TB in the Kharkiv region was equal to 745. At the same time, in the city of Kharkiv in 2023, the number of TB cases doubled both compared to pre-war figures and those for 2022. One of the main factors behind this increase is most likely due to the return of residents to the city and the evacuation of the population from the active war zones of Luhansk, Donetsk and Kharkiv regions.

Among the districts that were partially or fully under Russian occupation since the beginning of the full-scale invasion in 2022, the largest increase in TB incidence in 2023 was found in Izium and Kupiansk districts - by 3.6 and 8 times, respectively. These results demonstrate a significant jump in statistics over the past two years, which could be caused by the lack of infection control in these districts.

Changes in TB cases were also recorded in districts that were not under occupation or in the war zone. For example, in the Kehychiv and Novovodolazky districts, the number of incidents increased by 4 and 8 times respectively in 2022-2023. The reason for the increase in the number of diagnosed TB cases in these districts is the fact that people from the de-occupied territories were able to receive medical examination and confirmation of their diagnosis during evacuation to safer cities.

At the same time, the identification and examination of contact individuals has significantly become more complex in the war. The number of established contacts per index case in 2023 decreased to 2.1, which is significantly lower than the WHO recommended criterion (6.5) and the indicator approved by the Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 406 dated 09.03.2021 for Kharkiv region (2.89).

Conclusions. The martial law in Ukraine has significantly complicated epidemiological control of TB in the Kharkiv region, leading to an increase in the morbidity rate. A particularly strong increase in cases is seen in the areas that were under the Russian occupation, where the lack of medical monitoring and control was the main reason for the aggravation of the situation.

The negative impact of warfare on the healthcare system, population migration and the destruction of healthcare facilities create conditions for the further spread of the infection. To prevent the epidemic situation from worsening, it is necessary to strengthen TB detection and treatment measures, as well as control of the spread of the infection among contact people, especially in the affected areas and areas receiving large numbers of refugees.

ВРОДЖЕНА ПАТОЛОГІЯ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМКИ ЇЇ ПРОФІЛАКТИКИ

Омельченко Е. М., Карамзіна Л. А.

Державна установа «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва НАМН України», м. Київ

Спосіб життя молодих жінок несе певні ризики як для майбутнього здоров'я самої жінки, так і планування вагітності. Тому на етапі планування вагітності, який є важливою складовою забезпечення здоров'я жінок та чоловіків, ми пропонуємо звернути увагу на наступні проблеми і запропонувати шляхи їх вирішення. В умовах воєнного стану, ракетних обстрілів та бойових дій виникають унікальні виклики для жінок фертильного віку, які можуть впливати на їхнє репродуктивне здоров'я і благополуччя. Деякі профілактичні заходи можуть допомогти зберегти здоров'я та зменшити ризики в цей важкий період.

1. Мінімізація ризиків травм та стресу, що включає дотримання рекомендацій органів влади в умовах воєнного часу.
2. Забезпечення доступу до інформації та засобів контрацепції для того, щоб жінки могли свідомо планувати свою родину та управляти своїм репродуктивним здоров'ям.
3. Забезпечення доступу до медичної допомоги для жінок на етапі планування вагітності, для вагітних жінок та надання необхідних медичних послуг під час вагітності та пологів.
4. Забезпечення достатнього харчування вагітних жінок або медикаментозний супровід для забезпечення здоров'я самої жінки та здоров'я майбутньої дитини.
5. Організація психосоціальної підтримки з метою допомоги жінкам, які пережили стрес, травму чи втрату в умовах воєнного конфлікту.

RISING RISK OF HOUSEHOLD CARBON MONOXIDE POISONING: CHALLENGES FOR UKRAINE’S PUBLIC HEALTH SYSTEM UNDER MARTIAL LAW	22
<i>Olga I. Gerasymenko, Olha S. Bohachova, Mykola I. Lytvynenko.</i>	
2. «ЄДИНЕ ЗДОРОВ’Я» – МІЖНАРОДНА, МІЖСЕКТОРАЛЬНА ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНА СПІВПРАЦЯ	24
РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ ТОКСИКОЛОГІЇ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ’Я	25
<i>Басанець А. В., Проданчук М. Г., Петрашенко Г. І.</i>	
РОЗВИТОК ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ’Я НА ЗАСАДАХ КЛАСТЕРНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ	26
<i>Солоненко І. М., Божук Б. С., Сабліна Л. В.</i>	
ЩОДО МЕДИЧНИХ ОГЛЯДІВ ПРАЦЮЮЧИХ В ШКІДЛИВИХ ТА НЕБЕЗПЕЧНИХ УМОВАХ	27
<i>Боровик І. Г., Захаров О. Г., Бандурян В. В., Нікуліна Г. Л.</i>	
ПРО РЕЗУЛЬТАТИ МОНИТОРИНГУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ З ІНФЕКЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ТУБЕРКУЛЬОЗОМ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ’Я ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2023 РОЦІ	29
<i>Скрипник С. Л., Біломеря Т. А., Сметаніна Н. В.</i>	
THE IMPACT OF THE MARTIAL LAW ON THE SPREAD OF TUBERCULOSIS IN THE KHARKIV REGION	30
<i>Litovchenko O. L., Zavgorodnia L. V., Koval S. V., Chehovska I. M.</i>	
ВРОДЖЕНА ПАТОЛОГІЯ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМКИ ЇЇ ПРОФІЛАКТИКИ	31
<i>Омельченко Е. М., Карамзіна Л. А.</i>	
ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ ФОРМИ ТА ЗМІСТУ УНІФІКОВАНОГО АКТУ ПЕРЕВІРКИ У СФЕРІ САНІТАРНОГО ТА ЕПІДЕМІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ	32
<i>Зайцев В. В.</i>	
ВНЕСОК ДЕРЖАВНОЇ УСТАНОВИ «НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР РАДІАЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ, ГЕМАТОЛОГІЇ ТА ОНКОЛОГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ» У ПРОТИРАДІАЦІЙНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	34
<i>Базика Д. А., Сушко В. О., Федірко П. А., Василенко В. В., Гуньо Н. В., Бабенко Т. Ф.</i>	
ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ МОНИТОРИНГУ ТА НОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ БЕЗПЕКИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ЦКПХ МОЗ УКРАЇНИ	35
<i>Жданов В. В., Юркевич В. М., Подаваленко В. В.</i>	
АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ’Я ІМ. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ» ЗА 2019 - 2023 РОКИ	37
<i>Рудницька О. П., Лейких С. В., Мельченко Ю. В., Михайленко П. М., Новохацька С. М.</i>	
БІОБЕЗПЕКА ТА БІОЗАХИСТ В ЛАБОРАТОРІЯХ ЗГІДНО КОНЦЕПЦІЇ «ЄДИНЕ ЗДОРОВ’Я»	39
<i>Сурмашева О.В., Росада М.О.</i>	
МАРЗЄЄВ ОЛЕКСАНДР МИКИТОВИЧ – ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ В КИЇВСЬКОМУ МЕДИЧНОМУ ІНСТИТУТІ	40
<i>Гаркавий С. І., Коршун М. М.</i>	
3. МЕДИКО-ЕКОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗДОРОВ’Я	42
ОЦІНКА ДЕТЕРМІНАНТ ЗДОРОВ’Я УКРАЇНЦЯМИ НА ТРЕТЬОМУ РОЦІ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ	43
<i>Громова Г. М.</i>	

Матеріали зверстано з електронних носіїв, наданих авторами тез.
Відповідальність за зміст несуть автори публікацій.

Науково-практична конференція присвячена ХХ марзеєвським читанням
«Актуальні питання громадського здоров'я та екологічної безпеки України»
(24-25 жовтня 2024 р.).

Зб. тез доп., Вип.24 / оргкомітет: Н.С. Полька (голова) [та ін.]. К.: «Інтердрук», 2024. 202 с.

З попередніми випусками Збірників та іншими науковими роботами у різних
галузях гігієнічної науки та охорони громадського здоров'я можна
ознайомитися на сайті ДУ «ІГЗ НАМНУ» – <http://www.health.gov.ua>

Підписано до друку 27.09.2024.

ТОВ «Інтердрук»
030680, м. Київ, вул. Пшенична, 2, тел. (044) 228-96-90

Номер та дата запису в Єдиному державному реєстрі
юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців о проведенні
державної реєстрації №1 072 102 0000 029235 від 29.08.2013 г.
Ідентифікатор видавця в системі ISBN № 97384

Формат 60×84/8. Ум.друк.арк. 23,6 Гарнітура Pragmatica.
Зам. №090Д24 від 26.09.2024 р.
Електронне видання